

ลักษณะการอพยพเข้ามาในประเทศไทยของผู้ลี้ภัยอินโคนที่จีน

ผู้ลี้ภัยอินโคนที่จีนซึ่งได้แก่ผู้ลี้ภัยชาวลาว เขมรและเวียคนาม อันไม่รวมถึงชาวต่างชาติอื่น ๆ ที่ลี้ภัยออกจากประเทศทั้งสามดังกล่าวเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๑๘ นั้น ได้เริ่มหลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทยนับตั้งแต่ช่วงเริ่มวิกฤตการณ์เป็นต้นมา และจนบัดนี้ (๒๕๒๒) การอพยพลี้ภัยของประชาชนจากทั้งสามประเทศดังกล่าวก็ยังคงดำเนินอยู่ แม้วางที่ภาวะคับขันในประเทศของตนจะคลี่คลายไปแล้วก็ตาม ทั้งนี้จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันจะเห็นว่าลักษณะการอพยพเข้ามาในประเทศไทยได้กระทำทั้ง ๓ ทาง คือ ทางบก ทางเรือและทางอากาศ โดยเฉพาะในระยะแรก ๆ นั้นจะเป็นด้วยเหตุที่สถานการณ์ค่อนข้างสับสนและฉุกเฉินก็เป็นได้ จึงทำให้การลี้ภัยส่วนใหญ่เป็นการลี้ภัยโดยทางอากาศ ซึ่งมีประเทศมหาอำนาจภายนอกภูมิภาคคือสหรัฐ ฯ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ส่วนในระยะหลังค่อ ๆ มาจนขณะนี้ ปรากฏว่าการลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการเข้ามาโดยทางบกสำหรับกรณีผู้ลี้ภัยจากเขมรและลาว ซึ่งอาจจะเป็นเพราะสภาพภูมิประเทศอันวายให้ถี่ไค้ นอกจากนั้นเป็นการลี้ภัยเข้ามาโดยทางเรือ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรณีของชาวเวียคนาม (มีทั้งเป็นชาวเขมรบางกลุ่ม แต่ก็เป็จำนวนน้อย) ทั้งนี้เนื่องจากเวียคนามไม่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทย ดังนั้น ชาวเวียคนามจึงต้องอาศัยเรือเป็นพาหนะในการลี้ภัยออกนอกประเทศ ในขั้นนี้จะได้กล่าวถึงการลี้ภัยในแต่ละลักษณะเป็นเรื่อง ๆ ไป

006556

การลี้ภัยทางอากาศ

ก่อนที่ฝ่ายเขมรแดงจะสามารถยึดครองกรุงพนมเปญได้เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๑๘ สถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้สหรัฐ ฯ ซึ่งได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวพันใน

สงครามอินโดจีนตั้งแต่ต้นมาสามารถคาดการณ์ได้ว่า ฝ่ายรัฐบาลของนายพลลอนนอล
ที่สหรัฐ ฯ ได้ให้การสนับสนุนอยู่นั้นจะต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้แก่ฝ่ายเขมรแดงในที่สุด
ดังนั้น ตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๑๘ เป็นต้นมา สหรัฐ ฯ จึงได้เริ่มทยอยอพยพ
เจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความจำเป็นออกจากกรุงพนมเปญ ซึ่งแหล่งข่าวบางกระแสแจ้งว่า
สหรัฐ ฯ ได้ดำเนินการเรื่องนี้มาตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ แล้ว โดยได้
อพยพขนย้ายบรรดาญาติของเจ้าหน้าที่สถานทูตสหรัฐ ฯ ประจำกรุงพนมเปญออกมา
ก่อน ส่วนการอพยพอย่างจริงจังหรือที่เรียกว่า "ปฏิบัติการ Eagle Pull" นั้น
ได้เริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๑๘ โดยใช้เฮลิคอปเตอร์ CH-53
จำนวน ๓๖ เครื่องจากเรือบรรทุกเครื่องบินโอกินาวา (Okinawa) และเรือ
บรรทุกเครื่องบินแฮนคอก (Hancock) ที่ได้ถูกส่งมาลอยลำอยู่ในบริเวณอ่าวไทย
ตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๑๘ พร้อมควยนาวิกโยธินจำนวนกว่า ๓๐๐ คนเพื่อเป็นการ
เตรียมการล่วงหน้าในเรื่องนี้ ผลการปฏิบัติการ Eagle Pull ในวันแรกนั้น สหรัฐ ฯ
สามารถอพยพคนออกจากกรุงพนมเปญได้ทั้งสิ้น ๒๙๙ คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นชาวเขมร
ลี้ภัยที่เคยทำงานหรือที่เคยให้ความร่วมมือกับรัฐบาลสหรัฐ ฯ มาก่อนจำนวน ๑๕๙ คน
ส่วนที่เหลืออีกนั้นเป็นชาวอเมริกันและชาวต่างชาติอื่น ๆ ที่ไม่ถือว่าเป็น "ผู้ลี้ภัย
อินโดจีน" ตามความหมายของงานศึกษาวิจัยฉบับนี้ ทั้งนี้ ทุกคนที่ได้รับการอพยพออก
จากกรุงพนมเปญได้ถูกขนย้ายไปยังสหรัฐ ฯ ทั้งหมด

เป็นที่เข้าใจได้ว่า การขนย้ายชาวอเมริกัน ชาวเขมรและชาวต่างชาติ
อื่น ๆ ออกจากกรุงพนมเปญนี้ ส่วนใหญ่แล้วได้มีการนำเข้ามาในประเทศไทย โดย
สหรัฐ ฯ ได้นำมาไว้ที่อุตะเกาซึ่งเป็นที่ตั้งฐานทัพของสหรัฐ ฯ ในประเทศไทยในขณะนั้น
ทางการไทยเองก็ได้มีการกำหนดมาตรการในการรับสถานการณ์ดังกล่าวขึ้นเป็นกรณี
พิเศษ เรียกว่า "มาตรการปฏิบัติรวมไทย - สหรัฐ ฯ เกี่ยวกับผู้อพยพหนีภัยจาก

^๑ เป็นชาวอเมริกัน ๘๕ คน อีก ๓๕ คนเป็นชาวต่างชาติอื่น ๆ.

สาธารณรัฐเขมรที่ฝ่ายสหรัฐ ฯ นำเข้ามาในประเทศไทย" ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติ เมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๑๘ ให้ปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าวได้ โดยสาระสำคัญของ มาตรการสรุปได้ว่า มาตรการปฏิบัติรวมนี้เป็นการปฏิบัติต่อผู้อพยพหนีภัยสงครามจาก สาธารณรัฐเขมรที่ฝ่ายสหรัฐ ฯ นำเข้ามาในประเทศไทยโดยเครื่องบินของทางการ สหรัฐ ฯ เครื่องบินเช่าเหมาของสหรัฐ ฯ และโดยการอพยพตามแผนชั้นสุดท้าย ของฝ่ายสหรัฐ ฯ รัฐบาลไทยมีความประสงค์ให้ผู้อพยพเหล่านี้พำนักอยู่ในประเทศ ไทยเพียงชั่วระยะเวลาที่สั้นที่สุด กล่าวคือ ฝ่ายไทยกำหนดให้ฝ่ายสหรัฐ ฯ ดำเนินการ ส่งผู้อพยพออกไปจากประเทศไทยให้แล้วเสร็จภายในเวลา ๓๐ วัน นับตั้งแต่วันที่ ผู้อพยพนั้น ๆ เดินทางเข้ามาในประเทศไทย โดยฝ่ายสหรัฐ ฯ จะต้องรับผิดชอบ ที่จะดูแลผู้อพยพเหล่านี้จนกว่าจะเดินทางออกไปจากประเทศไทย ทั้งนี้ เป็นที่ทราบ ว่าการนำผู้ลี้ภัยเข้ามาที่ฐานบินอุตะเกานัน สหรัฐ ฯ ไม่ต้องขออนุญาตล่วงหน้าจาก ทางการไทยแต่อย่างใด เพราะรัฐบาลไทยได้อนุมัติการปฏิบัติตามมาตรการรวม ไทย - สหรัฐ ฯ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว เพียงแต่สหรัฐ ฯ จะต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบ คุ้มครองทุกคนที่สหรัฐ ฯ นำเข้ามาในประเทศไทยให้ออกไปจากประเทศไทยภายใน เวลาที่กำหนดเท่านั้น

อนึ่ง จากการสำรวจจำนวนผู้ลี้ภัยชาวเขมรของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ของไทยเมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๑๘ ปรากฏว่ามีชาวเขมรลี้ภัยอยู่ในประเทศไทย โดยการนำเข้ามาของสหรัฐ ฯ เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๘๗๒ คน ชาวจีน ๕ คน ลาว ๑ คน รวม ๘๗๘ คน ในจำนวนนี้มีเด็กอายุต่ำกว่า ๑๒ ปีรวม ๔๓๘ คน ซึ่งตัวเลขการ อพยพครั้งนี้ สหรัฐ ฯ ไม่ได้แจ้งให้ทางการไทยทราบล่วงหน้าแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากบรรดาชาวเขมรที่สหรัฐ ฯ เป็นผู้ให้นำเข้ามาแล้ว ปรากฏว่ายังมีผู้ลี้ภัยบางรายที่ลักลอบใช้เครื่องบินพาณิชย์และเครื่องบินทหาร ตลอดจน เฮลิคอปเตอร์ของกองทัพอากาศกัมพูชาเป็นพาหนะลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทย จาก การสอบถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของทางการไทยได้รับคำชี้แจงว่า การลี้ภัยโดยทาง

เครื่องบินในลักษณะดังกล่าว ผู้ลี้ภัยจะนำเครื่องบินที่ใช่เป็นพาหนะนั้นเข้ามาในประเทศไทยโดยไม่มีการขออนุญาตล่วงหน้าแต่อย่างใด สำหรับเครื่องบินพาณิชย์นั้นจะมาลงที่สนามบินอุตะเภาะ เพราะขณะนั้นทางการได้เปิดสนามบินอุตะเภาะเพื่อให้ใช้ในการนี้อยู่แล้ว ทั้งนี้ จำนวนเครื่องบินพาณิชย์ที่มาลงที่อุตะเภาะมีทั้งหมด ๓ เครื่องด้วยกัน และมีผู้โดยสารซึ่งเป็นชาวเขมรมากับเครื่องรวมประมาณ ๕๐ คน ส่วนเครื่องบินทหารและเฮลิคอปเตอร์นั้น การนำเข้ามาก็มีได้มีการขออนุญาตล่วงหน้าเช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่จะบินมาลงบริเวณชายแดนหรือที่สนามบินตราด เมื่อมีการนำเข้ามาเช่นนี้ ทางการไทยจะแจ้งให้ฝ่ายสหรัฐ ฯ ทราบเพื่อดำเนินการขนย้ายผู้ลี้ภัยที่มากับเครื่องบินเหล่านั้นออกไปจากประเทศไทยต่อไป สำหรับจำนวนเครื่องบินทหารและเฮลิคอปเตอร์นั้นมีประมาณ ๒๐ เครื่อง มีผู้มากับเครื่องด้วยประมาณไม่เกิน ๓๐ คน

ส่วนทางด้านเวียคนามนั้น เป็นที่ทราบแล้วว่า รัฐบาลไซงอนได้ยอมจำนนโดยไม่มีเงื่อนไขแก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๑๘ ตามสถิติเมื่อประมาณปลายเดือนมีนาคม ๒๕๑๘ คงมีชาวอเมริกันอยู่ในเวียคนามได้ประมาณ ๗,๕๐๐ คน เมื่อมีท่าทีว่าฝ่ายรัฐบาลเวียคนามได้จะต้องปราชัย สหรัฐ ฯ จึงได้ทำการอพยพขนย้ายชาวอเมริกันออกจากเวียคนามใต้ ซึ่งการขนย้ายนี้ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๑๘ เป็นต้นมา ทั้งนี้ ไม่เฉพาะแต่เพียงชาวอเมริกันเท่านั้นที่สหรัฐ ฯ ใคอพยพออกมา แต่ได้มีชาวเวียคนามรวมอยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก ซึ่งบุคคลเหล่านั้นมิได้ถูกนำเข้ามาในประเทศไทยทั้งหมดเช่นกรณีผู้ลี้ภัยที่สหรัฐ ฯ นำมาจากเขมร กล่าวคือ ส่วนใหญ่จะถูกขนย้ายตรงไปยังฐานทัพอากาศคลาร์ก (Clark Air Base) ของสหรัฐ ฯ ที่อ่าวซูบิค (Subic Bay) ในประเทศฟิลิปปินส์ก่อนจะถูกจัดส่งไปยังสหรัฐ ฯ ต่อไป

หลังจากที่ประธานาธิบดีเจอร์รัลด์ ฟอร์ด ของสหรัฐ ฯ ได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๑๘ ให้ชาวอเมริกันที่ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอยู่ในเวียคนามใต้

เดินทางออกจากเวียคนามใต้ทันทีแล้ว ในวันที่ ๒๑ เดือนเดียวกัน ชาวอเมริกัน และชาวเวียคนามประมาณ ๑,๐๐๐ คนก็ได้รับการอพยพขนย้ายออกจากเวียคนามใต้ ไปยังฟิลิปปินส์โดยทางเครื่องบินของทางการสหรัฐ ฯ ทุกวัน ประมาณว่าวันละกว่า ๕,๐๐๐ คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเวียคนาม และโดยที่มียุคนอพยพเป็นจำนวนมาก ถูกส่งไปพักรออยู่ที่ฐานทัพอากาศคลาร์ก จึงทำให้ฐานทัพดังกล่าวหนาแน่นมาก และภายหลังได้มีการขยับย่นดำเนินการเกี่ยวกับการอพยพจากฐานทัพอากาศคลาร์ก ไปไซเกาะกวม(Guam) แทน และในที่สุดก็ย้ายไปที่เกาะเวค (Wake)^๑

อนึ่ง มีผู้ลี้ภัยชาวเวียคนามบางรายได้ลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยโดยใช้ เครื่องบินทหารและเฮลิคอปเตอร์ของทางการเวียคนาม ซึ่งเท่าที่ทราบนั้นมีเครื่องบิน และเฮลิคอปเตอร์ที่ถูกนำเข้ามาในลักษณะดังกล่าวรวมประมาณ ๓๐ เครื่อง พร้อม ผู้โดยสารชาวเวียคนามอีกประมาณ ๕๐ คน ซึ่งสหรัฐ ฯ ใค่นำบุคคลเหล่านั้นพร้อม เครื่องบินทั้งหมดออกไปจากประเทศไทยในเวลาต่อมา

ในวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๘ ฝ่ายงานตรวจคนเข้าเมืองและแปลงสัญชาติ ของสหรัฐ ฯ (The US Immigration and Naturalization Service) ใค่นแถลงว่า บรรดาผู้ลี้ภัยชาวเวียคนามและเขมรที่สหรัฐ ฯ จะรับให้เดินทางไปอยู่ในสหรัฐ ฯ ต่อไปนั้น จะรวมทั้งชาวเวียคนามจำนวน ๕๐,๐๐๐ คน ซึ่งเป็นพวกที่มีความจำเป็นจะต้องเดินทางออกนอกประเทศ เพราะมีฉะนั้นจะเป็นอันตรายอย่างยิ่ง (high risk) หากยังคงอยู่ในเวียคนามใค่นต่อไป^๒ ทั้งนี้ไม่ปรากฏว่ามีผู้ลี้ภัยชาวเวียคนามที่เข้ามายาวว่าเป็นพวก high risk นี้ตกค้างอยู่ในประเทศไทยเลย ปัจจุบัน คงมีแต่อดีตผู้นำฝ่ายขวาของเขมรบางคนใค่นเข้าลักษณะ high risk ที่ยังคงอยู่ใน

^๑ เป็นเกาะที่อยู่ระหว่างเกาะกวมกับเกาะฮาวาย.

^๒ Robert Fraser, ed., "Beginning of Evacuation of Americans and South Vietnamese Collaborators," Keesing's Contemporary Archives 1975 (London: Longman Group Ltd., 1975), 11:27199.

ประเทศไทย คือ นายพลเสก สมเอี้ยค และครอบครัว เพราะยังไม่มีประเทศใด ยอมรับให้บุคคลดังกล่าวพร้อมทั้งครอบครัวไปตั้งถิ่นฐานถาวรในประเทศของตน สำหรับบุคคลผู้นั้นได้ลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยโดยลำพังของตนเอง มิได้เข้ามา โดยการอพยพขนย้ายของสหรัฐ ฯ แต่ประการใด ซึ่งอาจจะเป็นเพราะเหตุนี้ก็ได้ ที่ทำให้สหรัฐ ฯ มีเหตุผลพอที่จะอ้างได้ว่า สหรัฐ ฯ ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อ กรณีของบุคคลผู้นั้น

ทางคานดาวนั้น ก่อนหน้าวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๑๘ ซึ่งเป็นวันที่ฝ่าย ขบวนการปะเทดลาวเข้ายึดที่มั่นของฝ่ายขวาที่ปากเซได้นั้น ปรากฏว่าได้มีชาวลา วอพยพลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยโดยทางเครื่องบินเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้โดยอาศัย การนำเข้ามาของทางการสหรัฐ ฯ นั่นเอง บรรดาชาวลาวัลย์ที่สหรัฐ ฯ ลำเลียง เข้ามานี้ส่วนใหญ่ได้แก่เจ้าหน้าที่ในคณะรัฐบาลชุดก่อน ผู้นำฝ่ายขวาบางคน เช่น นายพลวังเปาว์ รวมทั้งพวกแมวลาวซึ่งเป็นพวกที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การ ซี.ไอ.เอ. มาก่อน ตามข้อเท็จจริงที่คนควาไค้นระบุว่า ในวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๑๘ กองกำลังทางอากาศของสหรัฐ ฯ ได้ลำเลียงพวกแมวลาวซึ่งส่วนมากเป็น ผู้หญิงและเด็กประมาณ ๓๐๐ คนเข้ามาลี้ภัยอยู่ที่สนามบินอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น และในวันรุ่งขึ้นคือวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๑๘ นายพลวังเปาว์พร้อมด้วยคณะรวม ๘ คน ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยโดยใช้เครื่องบินเซสนาเป็นพาหนะและมาพักในบริเวณ กองบัญชาการของทหารสหรัฐ ฯ ที่ฐานบินจังหวัดอุดรธานี ในการนี้ เครื่องบินที่นำ บุคคลกลุ่มนี้เข้ามาทั้งหมด ๓ เครื่องด้วยกัน

อนึ่ง ตามรายงานการสำรวจของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องของไทยปรากฏว่า ในช่วงระหว่างวันที่ ๒ - ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๑๘ สหรัฐ ฯ ได้ใช้เครื่องบิน C-130 นำพวกแมวลาวอพยพลี้ภัยเขมาลงที่สนามบินน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำนวนหลายสิบเที่ยว ด้วยกัน โดยเฉพาะช่วงตั้งแต่วันที่ ๑๒ - ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๑๘ (รวม ๑๐ วัน) สหรัฐ ฯ ได้อพยพพวกแมวลาวเข้ามาในประเทศไทยรวมทั้งสิ้น ๕๘ เที่ยวบิน ส่วนสถิติจำนวนแมวลาว ที่สำรวจได้ตั้งแต่วันที่ ๑๒ พฤษภาคม - ๘ กรกฎาคม ๒๕๑๘ นั้นมีทั้งสิ้นถึง ๒๔,๖๐๐ คน

สำหรับจำนวนผู้ลี้ภัยทั้งเขมร เวียดนามและลาว ตลอดจนชาวต่างชาติอื่น ๆ ทั้งหมดที่สหรัฐ ฯ นำเข้ามาที่ฐานบินอู่ตะเภา นั้น ไม่มีตัวเลขที่แน่นอน แต่อาจดูได้จากสถิติที่ทางการไทยได้บันทึกไว้เกี่ยวกับจำนวนผู้ลี้ภัยที่เดินทางออกไปจากประเทศทางอู่ตะเภา กล่าวคือ รวมทั้งสิ้น ๓,๔๔๒ คน^๑ แต่สถิตินี้ไม่อาจถือเป็นจำนวนที่ตายตัวได้ เพราะผู้ลี้ภัยบางคนที่สหรัฐ ฯ นำเข้ามาได้รับการจัดส่งออกไปยังประเทศต่าง ๆ โดยผ่านทางสนามบินคอนเมืองควยอีกทางหนึ่ง

เป็นที่น่าสังเกตว่า การอพยพลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยโดยทางเครื่องบินของบรรดาผู้ลี้ภัยอินโดจีนซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลชุกก่อนของประเทศในอินโดจีนทั้งสามนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหายุ่งยากต่อมา นั่นก็คือ ปัญหาเรื่องทรัพย์สิน ตลอดจนอาวุธยุทโธปกรณ์ที่เขาเหล่านั้นนำติดตัวเข้ามาด้วย ซึ่งกลายเป็นปัญหาเรื้อรังที่ทำให้ต้องมีการเจรจากันระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลชุกใหม่ของประเทศในอินโดจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือเวียดนาม ในเรื่องเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์และการส่งสิ่งของดังกล่าวคืนให้แก่ประเทศเหล่านั้น ปัญหานี้มีสาเหตุเล็กน้อย เพราะได้กลายเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และได้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในเวลาต่อมา

นอกเหนือจากนั้น ในกรณีของบรรดาอดีตผู้นำฝ่ายขวาที่ได้เข้ามาลี้ภัยในประเทศไทยโดยการนำมาของสหรัฐ ฯ ก็ได้ก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจจากประเทศเพื่อนบ้านเช่นกัน เพราะปรากฏว่าได้มีข่าวหลายกระแสยืนยันว่า บุคคลเหล่านั้นได้เข้ามาใช้ประเทศไทยเป็นฐานในการปฏิบัติการเข้าไปก่อวุ่นและโจมตีเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลชุกใหม่ ซึ่งเรื่องนี้ทำให้ฝ่ายไทยต้องพยายามดำเนินการผลักดันบรรดาอดีตผู้นำฝ่ายขวาเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นเจ้าเอียง ณ จำปาศักดิ์ นายพลวังเป่าว นายพลเสก สมเอี้ยค ฯลฯ ให้ออกไปจากประเทศไทยเพื่อเป็นการตัดปัญหาดังกล่าว

^๑ สถิติจากศูนย์ดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย.

อีกประเด็นหนึ่งที่สมควรจะได้รับการพิจารณาก็คือ พฤติกรรมของมหาอำนาจคือสหรัฐ ฯ ในการอพยพขนย้ายชาวอเมริกัน ตลอดจนบุคคลอื่น ๆ ออกจากเขมร เวียดนาม และลาวโดยทางเครื่องบินนั้น ได้มีผลในทางจิตวิทยาอย่างไรบ้างหรือไม่ เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่าการดำเนินการของสหรัฐ ฯ ที่ผ่านมานี้ได้ส่งผลกระทบต่อในแง่จิตวิทยาประการหนึ่งคือ เป็นเหตุให้ประชาชนทั่ว ๆ ไปที่อยู่ในประเทศ (ทั้งสาม) ต้องพลอยตื่นตระหนกต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นตามมาโดยมีพื้นที่ที่มีโอกาสไตร่ตรองหรือวิเคราะห์สถานการณ์ที่แท้จริงได้ เป็นมูลเหตุเร่งเร้าและผลักดันให้บุคคลอื่น ๆ คิดจะหาทางหลบหนีออกนอกประเทศตามไปด้วยทั้ง ๆ ที่เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นนั้นอาจไม่ร้ายแรงเท่าที่คนได้คาดคิดไว้ก็เป็นได้ และผลจากความรูสึกของประชาชนทั่ว ๆ ไปนี้เองทำให้มีประชาชนชาวลาว เขมรและเวียดนามอพยพหลบหนีออกนอกประเทศเป็นจำนวนมากไม่มีที่สิ้นสุด จนแม้ระยะเวลาจะผ่านมา ๔ ปีแล้วก็ตาม

การลี้ภัยทางบก

โดยทั่วไปผู้ลี้ภัยทางบกจะเป็นชาวลาวและเขมร (ไม่นับชาวเวียดนามที่อยู่ในลาวและลี้ภัยเข้ามาในประเทศทางบริเวณชายแดนคานลาว ซึ่งมีเป็นส่วนน้อย) เพราะทั้งสองประเทศมีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทย จึงเป็นการง่ายที่จะอพยพลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทยทางช่องทางใดช่องทางหนึ่งตามแนวพรมแดน ซึ่งจำนวนผู้ลี้ภัยที่เข้ามาทางบกนี้มีมากที่สุดในขณะนี้

กรณีทางคานลาวนั้น โดยที่พรมแดนไทย - ลาวยาวมาก กล่าวคือ ยาวทั้งสิ้นประมาณ ๑,๗๕๐ กิโลเมตร (เป็นแนวแม่น้ำโขง ๑,๑๐๐ กิโลเมตร และสันปันน้ำ ๖๕๐ กิโลเมตร) จึงทำให้มีเส้นทางที่ผู้ลี้ภัยจากลาวจะสามารถเข้ามาในประเทศไทยได้หลายจุดด้วยกันโดยรอดพ้นจากสายตาของเจ้าหน้าที่ทางการลาวและไทย คือ เข้ามาทางคานอ่าเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย น่าน อุตรดิตถ์ และ

จากอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จนถึงเส้นเขตแดนไทย - กัมพูชา
จังหวัดที่ผู้ลี้ภัยเข้ามามากที่สุดได้แก่จังหวัดน่าน รองลงมาได้แก่ อุตรดิตถ์และ
เชียงใหม่^๑

สำหรับทางด่านเขมรนั้น แม้ว่าแนวพรมแดนไทย - กัมพูชาจะยาวเพียง
๙๘๘ กิโลเมตร (ทอดไปตามสันปันน้ำใหญ่ประมาณ ๕๒๑ กิโลเมตร ตามร่องน้ำลึก
ของลำคลองและลำห้วยประมาณ ๒๐๘ กิโลเมตร และตัดเป็นแนวเส้นตรงในพื้นที่ราบ
อีก ๒๕ กิโลเมตร) ไม่มากเท่าพรมแดนด้านไทย - ลาวก็ตาม แต่ก็นี้มีความยาว
พอที่จะมีช่องทางที่ผู้ลี้ภัยจะหาโอกาสหลบหนีเข้ามาในประเทศไทยได้หลายจุดเช่นกัน
คือ ตั้งแต่กิ่งอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ ปราจีนบุรี
และตราด จังหวัดที่มีผู้ลี้ภัยเข้ามามากที่สุดตามลำดับได้แก่ ตราด ปราจีนบุรี จันทบุรี
สุรินทร์ ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์^๒

อนึ่ง กรณีของผู้ลี้ภัยที่มาทางบกนั้นนับว่าเป็นปัญหาหนักสำหรับประเทศไทย
เป็นอย่างมาก เพราะจำนวนผู้ลี้ภัยประเภทนี้มีมากที่สุด อาจกล่าวได้ว่าเกือบทั้งหมด
ของบรรดาผู้ลี้ภัยอินโดจีนในประเทศไทยเป็นผู้ลี้ภัยที่มาทางบก ดังจะเห็นได้ว่า
สถิติล่าสุดของผู้ลี้ภัยที่มาทางบกที่คงตกค้างอยู่ในประเทศไทยขณะนี้ มีจำนวนถึง
๑๕๘,๕๑๘ คน (ยอดประจำวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๒๒)^๓ ทั้งนี้ไม่รวมถึงชาวเขมร
ที่อพยพเข้ามาเนื่องจากการสู้รบระหว่างฝ่ายรัฐบาลพอลพตกับฝ่ายนายเฮง สัมริน
ตั้งแต่ต้นเดือนมกราคม ๒๕๒๒ และในจำนวน ๑๕๘,๕๑๘ คนนี้เป็นผู้ลี้ภัยชาวลาว
ซึ่งประกอบด้วยชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เสียเป็นส่วนใหญ่คือ ๑๔๕,๐๔๔ คน

^๑ ศูนย์ดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย, เดือนกันยายน ๒๕๑๙.

^๒ เพิ่งอ้างถึง.

^๓ สถิติจากศูนย์ดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย.

การลี้ภัยทางเรือ

คงได้กล่าวแล้วว่า โดยที่เวียคนามไม่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย
 ดังนั้น ชาวเวียคนามส่วนใหญ่ที่เข้ามาในประเทศไทย (ไม่นับพวกที่เข้ามาแล้ว
 และขณะนี้อยู่ที่ศูนย์ ฯ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑,๓๖๓ คน)
 รวมทั้งชาวเขมรอีกจำนวนหนึ่ง จึงเป็นพวกที่อพยพเข้ามาโดยทางเรือ ซึ่งมีทั้ง
 ที่มาโดยเรือประมง เรือเล็ก และพวกที่ได้รับการช่วยเหลือจากทะเลหลวงโดย
 เรือบรรทุกสินค้าของชาติต่าง ๆ ทั้งนี้ พวกที่ลี้ภัยเข้ามาทางเรือนี้ ส่วนใหญ่มา
 ชับกบบริเวณจังหวัดชายฝั่งทะเลของประเทศไทย คือ ตราก จันทบุรี ระยอง
 ชลบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์
 ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี และนราธิวาส

นอกจากนี้ ในบริเวณพรมแดนคานไทย - ลาว ก็มีผู้ลี้ภัยเข้ามาโดยทางเรือ
 และว่ายน้ำเข้ามาทางอำเภอเชียงแสนและเชียงของ จังหวัดเชียงราย และตั้งแต่
 อำเภอหาด จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม จนถึงอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
 ส่วนบริเวณชายแดนคานไทย - กัมพูชานั้น ส่วนใหญ่ผู้ลี้ภัยที่มาทางเรือจะมาจับที่อำเภอ
 กลองใหญ่ จังหวัดตราด อย่างไรก็ตาม ผู้ลี้ภัยชาวลาวและผู้ลี้ภัยชาวเขมรที่เข้ามาใน
 ประเทศในลักษณะนี้ ทางกรมไทยไม่จัดอยู่ในประเภทผู้ลี้ภัยทางเรือ (boat people)
 เช่นกรณีของผู้ลี้ภัยชาวเวียคนามที่มาทางเรือ

สำหรับกรณีผู้ลี้ภัยที่มาทางเรือ นั้น ปัจจุบันเป็นปัญหาที่กำลังได้รับความสนใจ
 อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรูปการณ์งออกมาในลักษณะที่ว่า มิใช่เป็นการลี้ภัย
 ในกรณีปกติทั่วไปอย่างที่แลดูมา แต่กลายเป็นธุรกิจการค้าที่ทำรายได้อย่างมหาศาลให้
 แก่บรรดาเรือบรรทุกสินค้าต่าง ๆ ที่รับขนผู้ลี้ภัยเหล่านี้ ขณะเดียวกันก็มีชาวหลาย
 กระจาตที่ยืนยันได้ว่า ประเทศมาตุภูมิของผู้ลี้ภัยชาวเวียคนามมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุน
 ให้ผู้ลี้ภัยเดินทางออกนอกประเทศ โดยรัฐบาลได้ผลประโยชน์ตอบแทนจากการนี้ อันทำให้
 ภาระส่วนใหญ่ต้องไปตกอยู่กับบรรดาประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่เรือบรรทุกผู้ลี้ภัยเข้าไป

เทียบท่าหรือเข้าไปในอาณาเขตน่านน้ำของตน ทำให้เกิดปัญหาความวุ่นวาย
 เหล่านั้นสมควรจะได้รับความช่วยเหลือด้วยเหตุผลทางค่านิยมมนุษยธรรมหรือไม่
 ดังเช่นกรณีเรือไฮฮอง (Hai Hong) ซึ่งบรรทุกผู้โดยสารซึ่งเป็นชาวเวียดนาม
 จำนวน ๒,๕๐๐ คนเข้าไปในเขตน่านน้ำของมาเลเซียเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๑
 เป็นคน ซึ่งกรณีเช่นวั้นี แม้ว่าจะยังไม่เคยเกิดขึ้นกับประเทศไทย และประเทศ
 ไทยเองขณะนี้ก็มีผู้ลี้ภัยอินโดจีนที่มาทางเรืออยู่ในประเทศเป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับ
 กับผู้ลี้ภัยที่มาทางบก กล่าวคือ มีผู้ลี้ภัยทางเรือเพียง ๗,๗๘๘ คน (ยอดประจำ
 วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๒๒)^๑ ในขณะที่มีผู้ลี้ภัยทางบกถึงกว่า ๑๕๐,๐๐๐ คนดังได้
 กล่าวแล้ว แต่ก็เป็นเรื่องที่ควรให้ความสนใจติดตามท่าทีของประเทศต่าง ๆ ที่
 เกี่ยวข้องต่อไป เพราะไม่ว่าจะมีผลประการใด ผลนั้นย่อมจะเกี่ยวพันถึงกรณีของ
 ผู้ลี้ภัยทางบกที่ประเทศไทยกำลังให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งอยู่ในขณะนี้ด้วย

สาเหตุของการอพยพ

จากที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของการอพยพเข้ามาในประเทศไทยของ
 ผู้ลี้ภัยอินโดจีนโดยทางต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว ในที่นี้ก็น่าที่จะได้กล่าวถึงสาเหตุของ
 การอพยพดังกล่าวโดยอาศัยการวิเคราะห์จากสถานการณ์ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน
 เป็นหลัก แต่ทั้งนี้จำเป็นต้องแบ่งช่วงเวลาออกเป็นสองระยะเพื่อสะดวกแก่การ
 วิเคราะห์ คือ ระยะก่อนหน้าที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์จะได้รับชัยชนะในประเทศทั้งสาม
 และระยะหลังจากที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะแล้ว

สำหรับระยะเวลาก่อนหน้าที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์จะได้รับชัยชนะไม่ว่าจะใน
 เขมร เวียดนาม หรือลาว การอพยพลี้ภัยของประชาชนในสามประเทศดังกล่าว
 ซึ่งมีเหตุจูงใจมาจากพฤติกรรมของมหาอำนาจในภาวะการคับขัน โดยเฉพาะ
 สหรัฐ ฯ เกี่ยวกับการอพยพขนย้ายชาวอเมริกัน ชาวต่างชาติ รวมทั้งชาวเขมร

^๑ สถิติจากศูนย์ดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพ กระทรวงมหาดไทย.

เวียคนามและลาวออกจากประเทศนั้น มีสาเหตุที่แท้จริงเพียงประการเดียว คือ ความกลัวต่อระบบการปกครองใหม่ที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์จะนำมาใช้ ซึ่งผู้ลี้ภัยเหล่านั้น คาดหมายกันล่วงหน้าว่า หากตนคงอยู่ในประเทศต่อไปก็คงจะได้รับอันตรายอันเนื่องมาจากระบบการปกครองใหม่ จึงจำเป็นต้องพากันหลบหนีออกจากประเทศ เมื่อยังพอมีโอกาสที่จะกระทำได้ ผู้ลี้ภัยเหล่านั้นส่วนใหญ่จะได้แก่อดีตนายาฝ่ายขวา หรือเจ้าหน้าที่ในคณะรัฐบาลชุกกอน หรือหากเป็นประชาชนก็มักจะเป็นบุคคลที่เคยทำงานหรือเคยให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลสหรัฐ ฯ มาก่อน

ต่อมา เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถเข้าครอบครองประเทศทั้งสามได้แล้ว การอพยพของผู้ลี้ภัยซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่ว ๆ ไปนั้น มีสาเหตุที่สำคัญดังนี้

๑. ความกลัวและความไม่พอใจในระบบการปกครองตามลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ได้รับการสถาปนาขึ้นใหม่ บรรดาผู้ลี้ภัยที่หนีออกมาโดยเหตุนี้มักเป็นผู้ที่ใคร่ประสพกับตนเองมาบ้างแล้วเกี่ยวกับการปฏิวัติการของรัฐบาลใหม่ เช่น การถูกเกณฑ์แรงงาน การถูกบังคับให้เข้ารับการอบรมและสัมมนา ฯลฯ และพวกที่ยังไม่เคยได้รับการปฏิบัติ เช่นว่านั้นแต่ได้ทราบจากคำบอกเล่าของบุคคลอื่นต่อ ๆ กันมา

๒. ความต้องการที่จะหาที่ท่ามาหากินใหม่ ทั้งนี้ เนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจภายในของประเทศตกต่ำ ทำให้ประชาชนดำรงชีวิตอยู่อย่างฝืดเคือง รายได้ไม่เพียงพอ ประกอบกับความไม่พอใจในระบบเศรษฐกิจที่ถูกสถาปนาขึ้นใหม่ ซึ่งมีการเกณฑ์แรงงานไปทำงานให้กับรัฐ โดยเฉพาะมีการโอนและยึดทรัพย์สินและรายได้บางส่วนเข้าเป็นของรัฐด้วย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ประชาชนซึ่งเคยได้ประกอบอาชีพอย่างอิสระไม่อาจจะปรับตัวให้เข้ากับระบบใหม่ได้ จึงเป็นเหตุให้มีการหลบหนีออกนอกประเทศ

อนึ่ง ความไม่พอใจและการไม่อาจปรับตัวให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจใหม่เป็นสาเหตุสำคัญของการอพยพลี้ภัยในระยะหลัง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของชาวเวียคนามที่อพยพมาทางเรือ ซึ่งขณะนั้นกำลังได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากกว่า

ทางการเวียดนามมีส่วนรู้เห็นในเรื่องนี้มากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตาม เท่าที่ทราบนั้น ทางการเวียดนามถือว่าเรื่องการอพยพออกนอกประเทศของชาวเวียดนามเป็นเรื่องของความพอใจของแต่ละบุคคล การที่จะให้บุคคลเหล่านั้นอยู่ในประเทศต่อไปนั้นรังแต่จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ส่วนประเด็นที่ว่า ทางการเวียดนามได้เรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทนจากชาวเวียดนามที่ประสงค์จะเดินทางออกนอกประเทศนั้น ทางการเวียดนามได้เคยปฏิเสธข้อกล่าวหาว่า เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่เลวบางคน นอกจากนั้นยังถือว่า การอพยพเป็นผลจากจักรวรรดินิยม

๓. การถูกชักชวนจากผู้อื่นโดยตนมิได้มีความตั้งใจที่จะอพยพออกนอกประเทศ สาเหตุประการนี้ทราบได้จากคำให้การของผู้ลี้ภัยที่เข้ามาในประเทศไทย ซึ่งเจ้าหน้าที่ของทางการไทยได้บันทึกไว้เป็นหลักฐาน โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกรณีของการอพยพมาเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ประมาณ ๑๐ คนขึ้นไป เป็นพวกที่มาจากละแวกบ้านเดียวกันบ้าง หรือเป็นญาติพี่น้องกันบ้าง นอกเหนือจากนั้นก็ได้แก่พวกชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น พวกมั่ว ซึ่งมีค่านิยมเกี่ยวกับการเชื่อผู้นำเป็นสำคัญ เมื่อผู้นำเดินทางออกนอกประเทศ ก็มักจะมีผู้ติดตามรวมทั้งครอบครัวอพยพตามมาด้วย

๔. การที่มีญาติพี่น้องเข้ามาลี้ภัยอยู่ในประเทศไทยแล้ว ปรากฏว่าการอพยพมาด้วยสาเหตุนี้มีอยู่เป็นจำนวนไม่น้อย ดังได้ทราบจากปากคำของผู้ลี้ภัยเองว่า คนได้รับการส่งข่าวจากญาติพี่น้อง พ่อ แม่ หรือสามีภรรยาที่หลบหนีมาก่อนว่า ได้เข้ามาอยู่ในศูนย์รับผู้อพยพในประเทศไทยแล้วและกำลังรอเดินทางไปยังประเทศที่สาม จึงได้มีการติดตามกันเข้ามา ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ในทางปฏิบัติภายหลังจากดำเนินการคัดในข้อหาหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายแล้ว ทางการไทยจะผ่อนผันให้ผู้ที่ลี้ภัยเข้ามาใหม่ได้มีโอกาสไปอยู่ร่วมกับครอบครัวของตนในศูนย์รับผู้อพยพแห่งหนึ่งแห่งใดเพื่อเห็นแก่มนุษยธรรม เรียกว่าเป็นกรณี "family reunion"

นอกจากนี้ ยังมีกรณีของผู้ลี้ภัยอินโดจีนกลุ่มที่เข้ามาในประเทศไทยโดยหวังประโยชน์ในการจะใช้ดินแดนของไทยเป็นฐานปฏิบัติการเพื่อเข้าไปก่อกวนและบ่อนทำลายฝ่ายคอมมิวนิสต์ในประเทศมาตุภูมิของตน แมวว่ารัฐบาลไทยจะยืนยันอย่างแข็งขันมาโดยตลอดว่ารัฐบาลไม่มีนโยบายที่จะสนับสนุนให้มีการใช้ดินแดนของประเทศไทยเพื่อการปฏิบัติการดังกล่าวก็ตาม แต่ก็มีหลักฐานที่เชื่อถือได้ว่า การปฏิบัติการเช่นว่านั้นยังคงดำเนินอยู่ เช่น กรณีของพวกเขมรเสรี เป็นต้น^๑

---

^๑พล.ต.ท. ชนะ สมุทวณิช อดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงพนมเปญ ในการประชุมทางวิชาการเรื่อง "ไทยกับปัญหาผู้ลี้ภัยอินโดจีน" ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒.